b.10.

ORATIO FVNEBRIS,

DE VITA ET MORTE CHRISTIANISSIMÆ PIENTISSIMAEQVE PRINCIPIS AC DOMINÆ, DOMINÆ HEDWIGIS,

ILLVSTRISSIMI HASSORVM PRINCIPIS, LVDOVICI, Landgrauij, &ç. dilectæ Coniugis, è celſiſſima Ducum Wirtebergenſium ac Teccenſium domo familiaq́; oriundæ, quæ Anno ſalutis humanæ 1590. die 4. Martij, Martpurgi Cattorum, piè in Domino obdormiuit:

SCRIPTA ET RECITATA PVBLICE 22. die Menſis eiuſdem,

A B

ÆGIDIO HVNNIO, S. *THEOLOGIÆ DOCTORE ET Profeſſore in Academia Marpurgenſi.*

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA ROMA

FRANCOFVRTI AD MOENVM EXCVDEBAT IOANNES SPIES.

M. D. X C.

ORATIO
DE VITA ET MORTE
ILLVSTRISSIMAE PRINCIPIS AC
DOMINÆ, DOMINÆ HEDVVIGIS,
clementiſsimi Haſſorum Landgrauij, LVDOVICI, *dilectæ Coniugis, beatæ recordationis.*

SYRACIDES ille, viri nobilitate generis, Magnificentia, pietate, virtute, ſapientia, dexteritate conſiliorum, literarumq́; cultu ſplendidiſſimi, lectiſſima omnium ordinum & ætatum corona; Syracides, inquam, Iudaici populi Doctor Eccleſiaſticus, vitæ humanæ lachrymabilem ſortem penitius contemplans in hãc tragicam vocem erumpit: Laborioſa, inquiens, atq; miſera eſt omnium hominum vita, iam inde à natiuitatis die, donec in terram, communem omnium noſtrûm matrem, reuertantur. Continuæ hîc ſunt curæ, ſolicitudines, ſpes, ac deniq; mors: non minùs apud eum, qui ſolio Maieſtatis inſidet, quàm apud infimæ ſortis hominem, neq; minùs apud illum, qui amictu ſerico & diademate ſuperbit, atq; apud hunc, qui crudo lino veſtitus eſt. Qua ſententia vir ſapiens fluxam & inſtabilem æui huius vitam, plenam miſerijs, plenam infinitis curis, plenam ancipiti expectatione humanorum caſuum & euentuum, adeóque, vt vna voce rem comprehendam, vaniſsima vanitate plenam eſſe conqueritur.

Certè ſi ſuam quiſq; natiuitatem, tanquam actum primum Tragœdiæ humanæ, ad calculum æſtimationis reuocet: nemo eſt, qui ignoret, quantis cum doloribus in hanc miſeriarum omnium vallem procreemur: quàm porrò imbelles, quàm nudi, quàm rerum omnium egeni, cunctisq; adminiculis vitā hanc commodè tranſmittendi, quadam naturæ inopia, deſtituti. Vt memorabili exemplo res non careat: quis vnquam vìxit in his terris Salomone Rege felicior? quis fama celebrior? quis admirandæ ſapientiæ laude honoratior? quis throni regij maieſtate eminentior? quis incredibili copia diuitiarum æquè affluens? quis deniq; omnibus huius vitæ præſidijs & ornamentis tam inſtructus, tam potens, támq; glorioſus & illuſtris? At hic ipſe non aliam ſibi naſcendi ſortem obtigiſſe, atq; cæteris hominibus, libro, quem Sapientiæ titulo commendatum reliquit, ingenuè profitetur.

Iam cùm animantia reliqua ipſo propè die ſui ortus pedibus inſiſtere, de loco in locum progredi, matrumq; vbera, quibus alantur, inuenire queant: ſolus homo, non abſq; plurimorum menſium ingenti ſolicitudine, eget geſtari, foueri, linteis inuolui, lactari cibari, totoq; infantię tempore ab alieno pręſidio, matris ſuæ cura fidelitateq; dependet. Reliqua vita perpetuis calamitatum periculorumq; procellis ſic expoſita eſt, vt irrefragabilis experientia veritatem illius peruulgatæ ſententiæ comprobet, qua id, quod in vita precioſum apparet, aliud nil, niſi laborem & dolorem eſſe Spiritus ſanctus pronunciat. Quam flebilem conditionem generis humani Solomon peculiari libro perſequitur, vniuerſæ tractationis ſtatum hoc dicto verè Philoſophico proponens & complectens: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas,

nitas, & eâdem ſapientiſſima voce ſuùm illud Eccleſiaſten claudens atq; finiens.

Iam ſi terminum vltimum vitæ humanæ ſpectes, eſt is principio medioq; quàm ſimilimus. In mortem enim, tanquam luctuoſam cataſtrophen, exit ea rerum ac turbarum humanarum Tragœdia: Vbi momento apparens illa vitæ huius felicitas euaneſcit, & quæ chara nobis fuerant, non abſq; triſtiſſimo deſiderio ſunt relinquenda.

Eandem vanitatem, indicatis cauſis atq; fontibus, non ſegniter expenderunt illi Veteris Nouiq; Teſtamenti Scriptores; quorum cor atq; linguam Domini Spiritus ſic gubernauit, vt & veras hac de re ſententias conciperent, & in noſtrum vſum proderent, & exemplis illuſtratas quaſi ob oculos ſiſterent, & hinc ad rationes piè cùm viuendi, tum ex hoc miſeriarum pelago feliciter eluctandi cohortarentur. Hinc illæ querelis intermixtæ ſimilitudines, quibus temporalis huius vitæ fugacitas comparatur defloreſcenti gramini, emarceſcenti flori, defluentibus arborum folijs, veſti, quæ paulatim atteritur, ſed & diſſolubili fumo, vapori mox diſſipando, nebulæ calore ſolis diſcuſſæ, vento tranſeunti nec reuertenti ampliùs, radio textoris, quin & filo textoris, paſtorum tabernaculo de loco in locum facilè mobili, fugienti vmbræ, ſermoni in aërem euaneſcenti, ſomnio in manibus terriculamẽtis ludificanti hominem, vnius diei hoſpiti, tranſeunti curſori ſiue nuncio, homini peregrinanti, nauigio celeriter prætervecto, quod nullum ſui ſignum veſtigiúmue ponat: aui præteruolanti, quæ alarum impulſu aërem fundat quidem, nec tamen aliquam ſui notam imprimat, telo deniq; ad præfixũ ſcopum emiſſo, cuius itidem nullum in interſecto rurſumq; collabente aëre veſtigium conſpiciatur. Quæ indubiè vera eſſe, præter

teſtimonia Scripturarum, ipſa inſuper experientia cominus oſtendit, cunctis ſenſibus hoc ingerens, mortem ſinè diſcretione in quoſuis lethifera ſua ſpicula vibrare, & æquo pede regum pulſare turres, ac pauperum tabernas.

Quam mortis meditationem, cùm ipſi quoq; Ethnici veram eſſe philoſophiam profeſſi ſunt: tum verò maximè Spiritus ſanctus ſapientiæ cœleſtis portionem non vltimam in ea poſitam eſſe declarat: Doce nos (inquit ille Prophetarum facilè Coriphæus Moſes) conſiderare, quòd moriendum nobis ſit, vt ambulemus corde ſapiente. Hæc namque meditatio vanitatis rerum humanarum, ad Dei timorem extimulat, humilitatem alit, corruptæ naturæ ſupercilium faſtumq; deprimit, auocat mentes non ſtupidas à terrenarum rerum deſiderio, & ad vitæ melioris appetitionem attollit; incitat ad quærenda firma præſidia contra terrores mortis, conciliat prudentiam, quæ vltimi rerum omnium finis intuitu actiones hominum quàm rectiſſimè temperet ac moderetur: denique quaſuis Chriſtianas virtutes in nobis accendit & confirmat.

Cæterùm vt acrioribus ſtimulis ad conſiderationem noſtræ mortalitatis exuſcitemur; placet intueri exemplum, quod luctuoſiſſimum nobis ante paucos dies æternus Deus ob oculos poſuit, euocans ex hoc corruptibili mundo Celſiſſimam illuſtriſſimamq; Principem ac Dominam, Dominam HEDWIGIN, Landgrauiam Haſſiæ, &ç. Chriſtianiſſimi noſtri Principis, LVDOVICI, Haſſiæ Landgrauij Coniugem, beatæ laudatæq; memoriæ; cuius ex hac vita emigratio ipſi quidem placida & exoptata contigit; inclyto autem marito, nobisq; ſubditis acerbiſſimum dolorem, mœſtitiamq; concitauit.

Et vt euidentiùs appareat, quod quantumq; bonum obitu

obitu præmaturo tantæ Principis nobis ereptum ſit, quàm econtra funeſtum rebus noſtris, cùm publicis, tum priuatis damnum illatum, quàm graue vulnus inflictum ſit: viſum eſt, hac oratione generoſiſſimæ Landgrauiæ vitam in hac mortalitate laudabiliter exactam, & velut decurſo ſpacio ad metam vſq; deductam paulò altiùs retexere: vt in perſona tam ſublimi, ipſum illud, quod de fugacitate præſentis vitæ ſum præfatus, velut in illuſtri imagine proponatur, eademq; operâ defunctæ Principi iuſta funebria perſoluantur, noſtræq; erga clementiſſimum magiſtratum ſinceræ condolentiæ publica extet ſignificatio, tanquam indubitatum ſymbolum noſtræ in illum perpetuæ pietatis cum debita nunquam intermoriturae gratitudinis, humilitatis, obſeruantiæ, ſtudij, officij, ſeruitijq; teſtificatione coniunctæ.

ERGO vt narrationis telam exordiar, nata eſt beatiſſima Princeps, HEDWIGIS, anno ab orbe reparato ſupra milleſimum quingenteſimum quadrageſimo ſeptimo, decima quinta die Ianuarij, hora ſexta matutina; Baſileæ, in celeberrima florentiſſimaq; vrbe Rauracorum; quo propter motus per Germaniam concitatos illuſtriſſimi parentes eius, vt infrà dicetur, aliquandiu conceſſerant. Nata porrò eſt ijs parentibus, quos ſancta fides, quos pietas, quos incorruptæ religionis ardor atque ſtudium incredibile propè, ad immortalitatis laudem gloriamq; prouexit. Pater enim fuit CHRISTOPHORVS, Dux Vvirtembergenſis ac Teccenſis. At quis quantuſq; Princeps? Nimirum qui hûc omnem ſuam operam ſtudiúmque conuertit, vt non ſolùm in Patrio Principatu; ſed quoad fieri poſſet, apud exteras quoq; nationes illibata vigeret religio

ligio,in Repub.verò exoptata pax & tranquillitas regnaret: qui eximia in Deum pietate, flagrantiſſimo propagandæ veritatis Zelo, iuſticiæ & æquitatis amore ſingulari, admirabili prudentia, rerumq; gerendarum vſu dexteritatéque eximia, omnis denique virtutis officijq; cultu, tantam ſibi laudem apud Deum,& commendationem apud Chriſtianam poſteritatem comparauit, vt celebribus illis in Scriptura decantatis Heroibus, Dauidi, Solomoni, Ioſaphato, Hiſkiæ & Ioſiæ, ſuo modo atque ordine accenſeri mereatur. Hoc, inquam, Heroë, tam illuſtri, tam ſancto, tamque beato nata eſt inclyta HEDVVIGIS: Matre porrò ANNA MARIA, Brandeburgica, lectiſſima itidem pientiſſimáq; Principe, quæ anno ſuperiore octuageſimo nono, flebilem hanc vitam cum alterius beatæ ſempiternis gaudijs commutauit.

Incidit porrò noſtræ huius Natiuitas in tempora Eccleſijs reformatis quàm maximè infeſta & inimica, quando Carolus Imperator aduerſum Smalcaldici fœderis ſocios, proteſtantes principes & ciuitates, victoriâ potitus, propè ex arbitrio conſtituebat omnia. Itaq; cùm incendio illo, quod per Germaniam exarſerat, vniuerſa penè conflagratura viderentur: optimus Dux Chriſtophorus Mompeligarto Baſileam vnâ cum ſuis ſeſe contulit, donec illæ turbæ Romanenſium Pontificiorum concionibus ac molitionibus agitatæ reſiderent & conſileſcerent, hacq; occaſione Baſileæ nata illuſtriſſima Heduuigis, mox lauacro baptiſmi tingitur, Deiq; Spiritu verè regenerata in tabulas æterni fœderis nomine ſuo refertur, adeóq; hæres omnium cœleſtium bonorum ſcribitur: ſpondente illius loco, ſeu potiùs ſupremi paruulorum Aduocati Ieſu Chriſti fideiuſſionem renouante, & ex ſacroſancto baptiſmate

infan-

infantulam leuante, generoſa & illuſtri Domina, Domina ELISABETHA, Comitiſſa à Caſtel, nata ex antiqua & apprimè nobili familia Comitum Helfenſteinenſium.

Semeſtre ſpacium commoratus Baſileæ Dux Chriſtophorus, cùm iam illi periculòſi motus, reconciliato Cæſari Vdalrico patre, bona ex parte conquieuiſſent, Montpeligartum rediјt, ſuamq́; exoptatam filiolam primis infantiæ annis in rudimentis religioſæ pietatis inſtitui, & ad preces Deò dicendas paulatim aſſuefieri curauit. Quæ piorum parentum operæ Deo longè ſunt gratiores, quàm vniuerſæ ſanctulorum hypocritarum, Monachorum & Monialium, ἐθελοθρησκεῖαι, operaq́; de humano arbitratu ſuſcepta, quibus ſibi fruſtra deſeruiri Dominus apud Eſaiam diſerta voce clamat. Quanquam autem pietas & fides vera non trahitur ex parentibus, neque filij Dei vel ex ſanguinibus, vel ex ſenſu Carnis, voluntatéue viri, ſed ex Deo naſcuntur: tamen quod virtutes attinet externas, quas morales dicunt, inficiari nemo poteſt, quod Ethnicus Poëta canit, fortibus & bonis procreari fortes. Et teſtatur experientia, quoſdam heroicos motus animorúmq; præclaros impetus, ceu virtutum igniculos, à progenitoribus in ſobolem quaſi transfundi & deriuari: qui ſi diſciplinæ adminiculo regantur, & accedat ſupremi Pędagogi, Spiritus ſancti, moderatio: ſolet tum in illuſtribus perſonis ſingulare quid eximiumq́; planè exiſtere. Itaq; ſapientiſſimi parentes filiolam nacti generoſa indole præditam, pulcréque ad virtutis rationes flexibilem, atque inſuper arcana vi diuini ſpiritus ad ſempiternum bonum in baptiſmo regenitam & reformatam; eò iam minore negotio maioreq́; ſucceſſu ſponte currentem incitare ſanctis præceptiunculis valuerunt. His virtutis & honeſtatis incunabulis quàm pulcerrimè cœptis, pietatiſq́;

religioſæ fundamentis iactis atque poſitis, cùm poſt obitum Magnanimi Herois fortiſſimiq; Ducis, Vdalrici patris, princeps Chriſtophorus Mompeligarto ad Reipub. gubernationem in patriam terram euocaretur, ſuæq; principalis, vti vocant, reſidentiæ ſedem; Stutgardiæ, quæ totius Ducatus Metropolis eſt, collocaret: pari deinceps fide religioſiſſimi parentes hanc prædilectam filiam ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου ſecundùm Paulinam exhortationem curârunt inſtituendam. Neq; caruit optato ſuccesſu hæc illorum accurata diligentia: ſiquidem diſciplinæ domeſticæ Deus ſuperna ſua gratia clementer annuebat ac benedicebat. Sub quibus etiam tyrocinijs ſanctimoniæ Chriſtianæ (quibus ad dicendas preces, ad cantiones Eccleſiaſticas decantandas, ad ediſcendos Pſalmos Dauidicos, ad recitanda capita catechetica, ad frequentandas conciones ſacras, ad crebrum Sacramenti cœnæ Dominicæ vſum, ad diurnam nocturnamq; lectionem Scripturæ Propheticæ & Apoſtolicæ, noſtra hęc velut in gremio cœleſtis ſapientiæ enutriebatur) incredibile eſt, quātum in timore Domini, quantum in cognitione myſteriorum Dei, quantum in omni pietate honeſtateq; profecerit: incrementa ſalutaria cœlitus largiente Dei Spiritu, & bonum illud opus, quod in tenello pectore generoſiſſimæ puellæ miſericorditer inchoauerat, indies confirmante ac prouehente.

Quantum igitur alij laxatis diſciplinæ vinculis in agnata creſcunt malitia: tantùm ſub accuratæ inſtitutionis exercitijs adoleſcebat noſtra in illa pluſquam tranſmarina ſapientia, cuius radix, initium, & corona, Syracide conteſtante, eſt Timor Domini: & ita quidem adoleſcebat, vt iam illuſtris virgo virtutibus eam ætatem quàm maximè condecentibus inſigniter exculta, cumprimis autem in fide Ieſu Chri-

ſu Chriſti magis magiſq; conſtabilita, magnis ac fermè inſolitis progreſſibus ad ætatem plenè adultam Chriſti (vt Apoſtolus nominat) elaboraret, quæ in ipſius agnitione ſaluifica, in Chriſtiana prudentia, & incontaminata vita, ceu perfectionis cardine quodam vertitur ac voluitur.

Conſtat, aliâs Adoleſcentię ætatem eſſe naturâ lubricam, infirmam, pronam ad voluptates, ad intemperantiam propenſam, ad quæuis vitia flagitiaq; ſuopte impetu procliuem, atq; adeò mille tendiculis improbi & maligni Spiritus, infinitiſq; deceptionum illecebris, & mundi corruptelis obnoxiā. Nam in eo flore ætatis maximè omnium prodit ſeſe ingenitus ille deprauatæ naturæ morbus; quando haud aliter, atq; calx affuſa aqua, aut ignis oleo infuſo, plena vi exæſtuat indomita cōcupiſcentia, totumq; Chaos humanorum affectuum in apertum ſeſe profert; vt & ætas non ſit abſimilis ferocienti equo, qui excuſſo ſeſſore, ſuo fertur impetu, donec aut freno iniecto coërceatur, aut ipſe ſe præcipitet. Maximè verò in Aulis Magnatum innumeras occaſiones ad ſeductionem exquiſitiſſimè comparatas nunquam non obijcit ac ſubminiſtrat Diabolus. Vnde fit, vt qui primis annis rectam viam honeſtatis ingreſſi ſpem de ſe præclaram concitauerant, mox vbi limen adoleſcentiæ contigerint, ſuis affectibus acti præcipites è ſtadio virtutis exorbitent, ſeq; patiantur abripi in viam voluptatis atq; vitij, quæ ad temporalem & æternum interitum longiſſimè latiſſiméq; patet. At Noſtra hęc è curſu pietatis & officij ſemel cœpto nullis modis aut rationibus ſe tranſuerſam abripi eſt paſſa. Non illam generis ſublimitas ad faſtum inflare, non aulæ ſplendor ad illicita deſideria rerum terrenarum inflammare, non carnis infirmitas ad inconceſſas voluptates impellere, non ipſe Diabolus, licèt in omnes occa-

ſiones deceptionum acriter intentus, hunc pulcerrimum eius curſum vel inhibere vel retardare potuit, quin ſemitam pietatis ingreſſa ſemel inexpugnabili propoſito in ea perſeueraret, & ad immortalitatis decus tanquam propoſitum βραβεῖον concitato expeditoq; curſu contenderet.

Vtinam verò Iuuentus vtriuſque ſexus in eiuſmodi exemplaria virtutum oculos animoſq; defigeret, quibus ad ſanctam imitationem inflammati Iuuenes pariter & puellæ, omiſſis huius mundi nugis, in pietate ſeſe exercerent, quæ huius ſimul ac venturæ vitæ promiſſionibus inſignis & beata eſt. Sic perſiſterent in inchoato bono; ſic in Dei gratia, in charitate Ieſu Chriſti, in communicatione ſpiritus, in fœdere baptiſmi, in conſortio ſanctorum hominum & Angelorum permanerent; ſic viam mandatorum Domini, cùm maximè tutam, tum minimè ſalebroſam aut impeditam, inoffenſo pede currerent, & innocentiæ ſemitam inambulantibus lucem atq; facem in verbo ſuo præferret Dei ſpiritus, vt ad exitiales errorum & impietatis ſcopulos nunquam periculoſiùs impingerent aut interirent. Vltimam ſemper in conſpectu haberent & in cordibus ſuis circumferrent commemorabilem illam planéq; diuinam ſententiam, quæ ad vitæ caſtimoniam ſectandam Pſaltes Iſraëlis Iuuentutem exuſcitaturus Pſal.119. quærit: Quomodo ſeruabit adoleſcens immaculatam viam ſuam? & per προσωπόδοσιν ipſe ſibi reſpondet ac dicit: cuſtodiendo mandata tua.

Sed vt redeam, vnde ſum digreſſus: claras iſtas animi dotes, quibus tanquam precioſiſſimis gemmis virgineum ipſius pectus vndiquaque ſplendebat, mirificè commendabat corporalis formæ venuſtas & elegantia, ſtatura ea, quæ tam ſublimem Heroinam egregiè condecoraret: Valetudo

letudo firma & integra, & in muliebri corpore virile robur membrorum, conſtitutio totiusque corporis habitus longè optimus & præſtantiſſimus. Quibus d[illegible]ibus, & animi, & corporis, addo etiam conditionis, ſeu, vt vulgò nominant, fortunæ, Dominus ad ſecuturum Coniugium ampliſſimum illam præparare voluit, vt tanquam è cœleſtis ſapientiæ palatijs, his maximè gemmis, his margaritis, his plusquam aureis monilibus, hoc præclariſſimarum virtutum auguſto decentíque habitu verè illuſtris & inſignis procedens, futuro ſponſo ſuo modis omnibus accepta & commendabilis euaderet. Itaq; cùm clementiſſimus princeps noſter ac Dominus, Dominus Ludouicus, Haſſiæ Landgrauius, ad aulam Vvirtenbergici Ducis ab inclyto patre mitteretur, vt apud exteros aliquem ſibi vſum & experientiam, velut adminiculum rerum in omni vita bene dextréque gerendarum acquireret: factum eſt ſingulari Dei prouidentia, vt in notitiam generoſiſſimæ virginis perueniret, ex notitia intuituque morum eius, puram puri amoris flammam conciperet, & in votis hoc vnicè haberet, vt ſi DEO inprimis, dehinc laudatiſſimis vtrinque parentibus ſic videretur, hanc potiſſimùm ſibi vxorem, hanc ſolam fortunæ vtriuſque conſortem, hanc omnis vitæ ſociam comitemque habere contingeret. Placebat viciſſim ſanctæ beatæque Virgini pietas eximia Landgrauij, & vitæ morumque inculpata integritas: nec non cætera dona, quæ ad exquiſitam commendationem celſitudinis eius abunde ſufficerent. Vtriuſque voto cœlitus affulgebat illa rerum omnium ſapientiſſima gubernatrix, æterni DEI prouidentia. Hæc namque eſt, quæ Adamo ſuam EVAM, è lateribus eius ſumptam, in vxorem tradidit; hæc Abrahamo SARAM ſuam adduxit;

hæc Iſaaco REBECCAE nuptias conciliauit; hæc innocentiſſimo Iuueni Tobiæ filiam Raguëlis matrimonij nexu iunxit & copulauit: hæc ſuam cuique fidelium vxorem, cuique viciſſim vxori ſuum maritum arcana ratione deſignat, tandemq; ſubmotis vniuerſis obſtaculis, coniugali fœdere aſſociat. Hæc ſola coniugem prudentem & cordatam è diuinæ bonitatis theſauro largitur ei, qui timet ac reueretur Dominum, & ſanctis vijs eius inambulat, vt Pſalmiſta refert. Sic ergò præfulgente nutu DEI, & optatiſſimorum parentum conſenſione ex vtraque parte haud difficulter impetrata, iungitur inclyta HEDVVIGIS inclyto Heroi Ludouico, celebrantúrque nuptiæ decima die Maij, Anno ſalutis Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio. Sic duæ ſplendidiſſimæ familiæ iam antè non vltima propinquitate, antiqua neceſſitudine, ſocietate religionis, & officiorum communicatione coniunctiſsimæ, nouo nouæ affinitatis nexu firmiùs aſtrictæ copulatæque fuerunt. Et quoniam hoc Connubium ex animi ſententia cùm ipſorummet coniugum, tum chariſſimorum vtrobique parentum ceſſerat (creſcebat enim Coniugalis amor indies, & inſigni exemplo concordiæ animi illorum magis magiſq; coaleſcebant); commodum euenit, vt recèns contracta affinitas arctiori propinquitati neceſſitudiníq; ineundę anſam quãdam porrigeret. Nam triennio pòſt illuſtriſſimus Haſſorum princeps, Vvilhelmus Landgrauius Dominus noſter clementiſsimus, in matrimonij fidem aſciuit noſtræ Dominæ ſororem, Sabinam, præluſtre illud decus & ornamentum fœminei ſexus, itidem ſanctę recordationis Principem: & anno ſuperiore proximo inclytus Landgrauius Georgius Eleonoram, ex eâdem antiquiſsima domo Ducum Vvirtembergenſium oriun-

oriundam, quę priùs Anhaltini Principis coniux fuerat. Sic Coniugiũ Dominę noſtrę cum eminentiſſimo marito benè cœptũ ſplendida fuit occaſio tam multiplicis affinitatis inter vtriuſq; familiæ perſonas contrahendæ, exemplo, vt mirè rarò, ſic ad omnem poſteritatem deprædicando.

Quanquam autem Princeps LVDOVICVS & ipſius prædilecta coniux, HEDVVIGIS, ardentibus exoptabant votis, vt matrimonij ſui viuos ac lætos fructus perciperent; hoc eſt, liberos procrearẽt, in quibus etiã poſt fata ſua viuerent: tamen quia Domino ſecus fuit viſum: in paterna ipſius volũtate humiliter acquierunt. Eſt enim fœcunditas eiuſmodi donum, quod per ſe hominem nec acceptum Deo, nec inuiſum reddit, æternæq; ſaluti eius nec confert nec officit: Cúmque in hac ſeneſcentis mundi nouiſſima ætate in deterius vniuerſa ruant, ac inter mala cætera, quæ genus humanum premunt & affligant, vltimum nequaquam ſit, effrenis illa liberorum inobedientia: haud rarò vſu venit, vt liberos non habere, beneficium ſit; habere autem, calamitas reputetur, ſi nimirum mali ſint, ſi minùs obſequentes, ſi degeneres, ſi à maiorum auita virtute exorbitent, & ad contraria vitia flagitiaq; diuertant & deflectant. Incidunt etiam nonnunquam tempora periculi formidinisq; plena, vbi fœcundis mulieribus, ipſa Scriptura teſte, beatiores prædicantur ſteriles, quæ non pariunt.

Neque verò quiſquam exiſtimare debet, vel Saram, vel Rebeccam, vel Rahelem, vel Annam matrem Samuëlis, vel Elizabetham Ioannis Baptiſtæ matrem, cùm adhuc ſteriles eſſent, Deo fuiſſe minùs gratas, minùs acceptas, quàm cùm multò pòſt fœcunditatis donum adeptæ ſunt. Nam etiam in illa ſterilitatis conditione placuerunt Domino per fidem, quæ ſola cùm perſonas tum actiones ho-

minum Deo commendat: quæ etiam præſtitit, vt enumeratæ ſanctæ fœminæ animis eſſent fœcundæ ad iuſtitiæ fructus in laudem Dei hominumq; vtilitatem proferendos.

Conſimili pacto generoſa noſtra animo fuit & feliciſſimo & longè fertiliſſimo, hoc vnicè dans operam, vt virtutibus Chriſtianis operibusq; bonis eſſet grauida, ijs verò maximè, quæ ad ſpiritualem ornatum huius ſexus, Scriptura definiente, pertinent. Quarum prima & ſuprema eſt, vera in Deum, &, quem orbi Redemptorem miſit, Ieſum Chriſtum fiducia. Penes hanc quippe fons omnis noſtræ coram Deo valentis iuſticiæ reſidet, in hac omnis noſtræ beatitudinis ratio verſatur: non ſanè quâ virtus quædam eſt; ſed quâ ſuum correlatum reſpicit, & in Ieſum Chriſtum fertur, qui vniuerſæ ſalutis hominum α & ω, principium & finis eſt. Quamobrem Dei gratuitum fauorem Chriſtiq; ſacroſanctum meritum viua iuſtificaq; fide complexá, hûc toto ſtudio enitebatur, vt ſemel conceptam non excuteret ampliùs languentem etiam medijs ad id diuinitus ordinatis firmaret, quaſſatamq; reficeret ac conſolidaret. Hæc ſanctum pectus illius ſic peruaſerat, ſic intimè occupârat, vt in omni ſua tribulatione ad Deum tanquam ſalutis inexpugnabilem petram firmiſſimamq; turrim confugeret, inq; Chriſti bonitatem & miſericordiam plena fiducia recumberet ac ſeruaretur. Cuius rei non ignobile documentum eſt, Celſitudinis eius ſymbolum Germanicum: Ich trauwe Gott/in aller Noth. Quo non obſcurè teſtificabatur, ſe omiſſa cæterarum rerum fiducia, in Deum ſolum cunctæ ſalutis ac ſpei ſuæ ancoram habere defixam: quo vnico præſidio freta & confiſa minimè dubitet aduerſus quaſuis procellas anguſtiarum immota conſiſtere, & ex aduerſitatum fluctibus ſubinde ad incolumitatis portum appellere.

pellere. Hæc porrò fides, quia neque naſcitur nobiſcum, nec arbitrii humanni facultate acquiritur, nec, vt illi moralium virtutū habitus, crebris comparatur actionibus, hominum conatu ſuſceptis; ſed per auditū verbi ſuperna virtute diuini ſpiritus ingeneratur: Idcirco vt olim in baptiſmi lauacro, pura quædā flāmula viuæ regenerationis fideiq; in Celſitud. eius corde fuit accēſa: ita ſalutari organo verbi ſui ſpiritus ſanctus hoc nobile bonum in illa mirificè confirmauit & adauxit: vt matrona pientiſſima nunquam non ſuā haberet adornatam lampadem, pia meditatione verbi ceu ſacro oleo illam inſtruens ac ſubinde fouens, ne fidei diuinum lumen illud deficeret aut penitus extingueretur.

Veriſſimum eſt, incredibilem eſſe vim confirmatę conſuetudinis, ſiue ad ad bonum, ſiue ad malum. Princeps noſtra ſic à terrenis aſſueuerat lectioni ſacrorum Bibliorum, vt pòſt etiam in matrimonio viuens ne vnum quidē diem ſinè aliquot capitum Biblicorum lectione præmitteret, ſed ſuas cùm manè tum veſperi præcisè obſeruaret horas, quas ſaluberrimæ huic exercitationi condixerat. Hic Celſitudinis eius labor non fuit inanis aut irritus in Domino: Fructus hinc ſibi decerpſit & genere varios, & delectatione ſuaues, & multiplici vtilitate inſignes, & nullis vnquam ſeculis vel pœnitendos vel interituros. Continua quippe lectione ſacrarum literarum eam ſibi notitiam hiſtoriarum Biblicarum comparauit, eum Theologicæ cognitionis theſaurum collegit, vt & hiſtorias exactè meminiſſet, & ſententias inſigniores quàm familiariſſimas ſibi redditas expeditè referret, & ad rem præſentem, cuius incidebat mentio, concinnè appoſitéq; traduceret. Neq; verò in hoc genere palmam conceſſiſſet multis exercitatis paſtoribus Eccleſia-

rum, ſiue rerum, quas memoria tenebat, varietatem, ſiue dexteritatem allegandi, & in applicando accuratum iudicium, ſiue de controuerſis etiam capitibus Chriſtianæ fidei conferendi vim facultatemq; conſideres? Et, qui ſummus eſt longéq; pulcerrimus verbi diuini fructus, eas in fide Ieſu Chriſti radices egit, vt (quod euentus docuit) nulla vi aduerſitatum, nullo tentationum impetu de præſidio ſalutis, cui domum ſuam ſuperſtruxerat, deijci ſubuertique poſſet. Fuit ei verbum Domini, quod diurna nocturnaq; meditatione voluebat & verſabat, quædam ad ſalutem, vt Apoſtolus definit, potētia, fuit odor vitæ ad vitam, fuit ſpiritus ſancti vehiculum, fideiq; alendę ſalutare medium, fuit in rebus dubijs & impeditis fidiſſimus conſiliarius, fuit inter exitiales tenebras mundi huius, clara lucerna pedum. Hoc namque verbum, Dauide teſte, dirigit greſſus piorum, recreat animas, dat ſapientiam paruulis, exhilarat cor, illuminat oculos, moderatur & cohibet impotentis naturæ affectus in rebus ſecundis, in aduerſis certum ſolatium præbet, in vita & morte cultoribus ſuis fragrātiſſimum vigorem immortalitatis tam ſpirat efficaciter, vt diuini ſpiritus vim atque ſenſum, in hoc verbo viuidiſſimè ſeſe exerentē, adeóq; venturi ſeculi virtutes, vt Scriptura loquitur, guſtu minimè ſtupido perſentiſcat.

Porrò fides in Deum, adiunctam ſibi ceu ſororem habet charitatem, & quidem ſic intimè adiunctam, vt à ſe inuicem in fidelium cordibus ſeparari diſtrahíque non poſſint. Vnde & Apoſtolus confirmat, in Chriſto Ieſu valere nihil, præter fidem, quæ per charitatem ſit efficax. Ne igitur illa Chriſtianæ fidei profeſsio inanis eſſet iactantia, ne (quemadmodū de hypocritis charitate in proximum de-

ſtitutis

ſtitutis idem Apoſtolus enunciat) haberetur æs reſonans aut cymbalum tinniens:inclyta matrona hanc quoq; charitatis virtutem ſanctè caſtéque ſibi colendam duxit. Nihil hîc ago de ea dilectione,qua maritum ſuum complexa eſt, qua ſe illi fidiſſimum adiutorium in quibuſuis fortunæ caſibus ſic exhibuit,ſic eū intimè dilexit,vt in illo, ſecundùm Deum,penitus & in ſolidum acquieſceret. De ea dilectione nobis hîc ſermo eſt, quæ proximum generatim reſpicit, & ad huius vel prouehendos rectos conatus, vel tribuendum ei, quod ſuum eſt, vel ſupplendam eius inopiam, vel quoquo modo debito iuuandum illum,liberalem auxiliaremque manum porrigit: & omnino circa proximi vtilitates procurandas vnicè occupata eſt. In hac tam eximia Virtute ſectanda hoc ſtuduit inclyta Heduuigis, vt eam facto potiùs exprimeret,operibusque miſericordię conteſtatam redderet: quàm verbis inanibus ambitioſè iactaret & venditaret. Ita namque Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta nos docuit: Filioli, inquiens,ne diligamus ſermone neque lingua; ſed opere & veritate. Ex hac in proximum dilectione enata eſt hæc ſancta munificentia, qua nos Concionatores & Pręcones verbi liberaliſſimè proſecuta eſt. Vt taceam quotidiana Celſitudinis eius in nos Marpurgenſis Eccleſiæ miniſtros beneficia, quæ innumera ſunt; ſilentio certè minimè pretereundum eſt,quòd ante quinquennium ampliſſimam pecuniæ ſummam in eum vſum contulit, vt auctis ex illorum annuo cenſu ſtipendijs viueremus vnâ cum noſtris commodiús;quòd item Concionatorum vrbis huius vxoribus etiam poſt maritorum obitum de certo domicilio proſpiciendum duxit,eiusque rei gratia peculiares ædes emit; quòd denique in ſuſtentationem viduarum ſacroſancti miniſterij regionis huius non exiguam pecuniarum

vim paulò ante ſuum ex hac mortali vita diſceſſum teſtamento legauit. Quibus omnibus coniunctim & ſeorſim ſingulis, ſe vt nutricem Eccleſiæ Ieſu Chriſti re & facto demonſtrauit, & quàm ſanctè eſſet erga miniſterium verbi affecta, luculenter edocuit: ſecuta in hoc præceptum Apoſtolicum Diui Pauli, monentis, vt qui eruditur verbo, omnis generis bona communicet ei, qui ſe catechizat vel erudit: aſſignata ibidem hac grauiſſima ratione: Quicquid ſeminauerit homo, hoc & metet. Nam qui ſeminat per carnem ſuam, de carne metet corruptionem: ſed qui ſeminat per ſpiritum, de ſpiritu metet vitam æternam. Bonum igitur faciendo ne defatigemur, tempore enim ſuo metemus non defatigati.

Iam in pauperes & egenos quàm ſeſe exhibuit liberalem & munificam? quàm ad inopiam illorum ſubleuandam, promptam & alacrem? adeò vt eorum ne quidem in extremis agens quiuerit obliuiſci. Siquidem vt nunquam non egenis clementer ſua liberalitate ſubuenit: ſic paulò antè, quàm hinc emigraret, liberaliſſimum ſubſidium in vſum pauperum, qui in Xenodochijs noſtris aluntur, ordinauit & diſpoſuit, vtque diſpoſitio ea haberetur rata, intimo affectu cùm exoptauit tum obſecrauit.

Quàm ergò liberalem meſſem putabimus ei paratã in illa beata reſurrectione iuſtorum? Si Chriſtus etiam potum aquæ frigidæ ſitienti datum, incompenſatum non relinqui perhibet: quid de tot ampliſſimis eleemoſynis, quibus egenorum corda exhilarauit, fuerit ſentiendum? Præſertim cùm eleemoſynas ſuas dederit non hypocritico ſtudio ſub opinione meriti, non ad ambitioſam oſtentationem, ſed neque parcè, aut cum quadam animi pœnitudine; ſed ſecundùm præceptum Pſalmi liberali manu ſparſit dedítque

que pauperibus, iuſticia eius manebit in ſeculum ſeculi, & cornu eius exaltabitur cum gloria. Sicut enim ipſius Celſ. homines egenos in omni vita ſibi habuit quàm commendatiſſimos; ſic viciſſim illi pientiſsimam ſuam benefactricem Deo pijs precibus commendârunt, in vniuerſali reſurrectione, præclarum ei perhibituri teſtimonium fidei, charitatis, miſericordiæ, & beneficentiæ coram glorioſiſsimo iudice viuorum & mortuorum.

Pergamus cæteras eius laudes perſequi. Nemo ſanus dubitat, ocium eſſe puluinar Satanę, irritamentum libidinum fomentum malorum omnium. Quò tetrius autem fœdiuſq; malum eſt ignauum ocium; eò ſalubrior eſt contraria huic vitio virtus, quæ diligentia vel ſedulitas nominatur. Hæc namq; præſtat, vt & circa reliquas virtutes homo non torpeat; ſed excuſſo pigritiæ veterno actiones producat quàm pulcherrimas, deuitetque flagitiorum laqueos, quibus irretire Diabolus cùm poteſt tum ſolet homines deſidiæ pigritiæque deditos. Collaudat ſedulitatem & in laborando diligentiam paſsim ille Doctor ſapientiæ, Rex Solomon: prædicat verò illam maximè in fœminio ſexu, quādo per inſignem ὑποτύπωσιν introducit mulierem cordatam, gnauam, induſtriam, laborioſam; eamq; margaritis nobiliorem prædicat, quæ indefeſſo labore ſuo rem familiarem augeat, agros & vineas acquirat, & nauis inſtar opes è longinquo aduehat, quæ fuſum & colum tractet, cęteriſque laboribus domi & ruri cùm præſit, tum ipſa quoque ſedulas manus admoueat. Qua laborum aſſiduitate triſtem famem, inediam & penuriam ab ædium ſuarum limine pellat, & domeſticis cùm liberalem victum, tum aduerſus hybernum frigus ſufficientem amictum ſuppeditet. Talis verè fuit illuſtriſſima Domina noſtra. Ocium deſi-

diamq́;toto pectore deteſtabatur, ſciens, homines nihil agendo diſcere paulatim malè agere. Semper itaq;, cũ per valetudinem poterat, & à lectione ſacrorum vacabat, inuenta eſt aliquid facere earum operarum, quæ & piæ matronæ conuenirent, & à ſuæ conditionis eminentia non viderentur alienæ. Ad eandem φιλοπονίαν Gynæceum aulicum quoque non tam commonefactionibus, quàm exemplo ſuo incitabat. Neque enim operæ iſtæ, quæ manu perficiuntur, ad ſolos homines gregarios ablegãdæ ſunt, ſed ad quoſuis cuiuſque ordinis & conditionis pertinent; ita tamen, vt quiſque propria tractet, non aliena; viri agant, quæ viris, fœminæ quæ fœminis conveniunt; hæ rurſum ſecundùm diſtinctas vocationes diſtinctas quoque præſtent operas. Si Hectoris vxor rectè laudatur ab Homero, quòd licèt regio orta ſanguine non dubitauit mariti equis ſubminiſtrare pabulum, qui labor vilior apparebat, quàm qui regiæ perſonæ congrueret: quid ni multò magis laudanda fuerit Princeps noſtra quòd operas ordini ſuo aptas atq; congruas faciendo, ignauum ocium à ſe depulit, eorumq́; peccatorum occaſionem deuitauit, quæ ocium longa ſerie conſequuntur? Dedit enim natura illuſtribus quoque perſonis non caput duntaxat, ſed & manus: quod Rex Alphonſus cuidam ſuorum conſiliariorum ſapienter reſpondiſſe fertur.

Perſequerer ſigillatim virtutes reliquas, & ſingulas ſingulis laudum encomijs pro viribus exornarem, niſi temporis ratio breuitatem in dicendo mihi præſcriberet, & ad reliquam orationis partem expediendam inuitaret. Vt in faſcem conijciam: fuit ipſius Celſitudo Spiritus ſancti templum pulcherrimum, & optimarum præſtantiſſimarumq́; virtutum ſpeculum lucidiſſimum ac ſplendidiſſimum, in

quo

quo refulgentem licebat contueri pietatem, fidem, notitiam Saluatoris mundi, dilectionem erga principem maritum ſinceram, cum decenti ſubiectione caſtitateque coniunctam, in rebus proſperis piam moderationem, in aduerſis ſubeundis ac perferendis animi robur excelſum & inuictum, liberalitatem inſuper & beneficentiam, humanitatem & humilitatem Deo ſimul & hominibus gratiſſimam: quarum omnium & ſingularum multoties illuſtria dedit ſpecimina & documenta.

Neq; tamen hæc à quoquam eò velim intelligi, quòd piè defunctam Principem planè facere aut potiùs fingere velim ἀναμάρθητον. Quis enim eſt, qui ab omni peccato ſit immunis? ſiquidem & iuſtus in die cadit ſepties & reſurgit. Et quia alioquin in omnibus omnium Regnorum & Regionum aulis ingens dominatur vanitas, plurimæque peccandi occaſiones ſeſe offerunt; quid mirum, ſi interdum etiam ſancti Reges & Principes, piæ Reginæ aut Dominæ aliquid præter officium admittant, & labantur quidem; ſed Domino manum ſupponente non corruant. Atque huc pertinet vniuerſus locus de infirmitatibus in carne reliquis; quas inuenias etiam apud Patriarcham Abraham, Prophetam Moſen, Sacerdotem Aaron, Regem Dauidem, Ioſaphatum, Hiſkiam, Ioſiam, Paulum, Petrum, cunctoſque adeò ſanctos, qui vnquam vſpiam locorum, terrarum ac gentium extiterunt. Omnibus dicendum fuit: Credo remiſſionem peccatorum: omnibus orandum fuit: Remitte nobis debita noſtra. Pro remiſſione peccati orabit ad te omnis ſanctus in tempore oportuno, inquit Pſalmiſta & Propheta Regius. Et rurſum: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. Quod demiſſa humilitate agnouit in ſeſe Celſiſſima Landgrauia; ideoque hanc ſibi operam

ram dandam cenſuit, vt peccata ſua confiteretur Domino, vt fiducia Mediatoris illorum condonationem impetraret, vt virtute ſancti ſpiritus expurgaret ea, quantum in hac naturæ fragilitate fieri poterat. Itaque hæ reliquiæ infirmitatũ nec virtutes, quibus fulſit, obſcurare, nec de enumeratis laudibus quicquam diminuere poſſunt atque detrahere: cùm peccata quidem electorum ſint tecta, ſint expiata, ſint æterna obliuione deleta & inducta precioſo filii Dei ſanguine: Virtutes autem operaq; bona coram Deo in perpetua memoria verſentur, quę non ſolùm in hoc ſeculo compenſat ampliter, ſed etiam in futuro liberaliſſimè remunerabitur.

Venio nunc ad eam vitæ partem, quę de priſtino ſtatu rectæ valetudinis deiectam optimam Principem & diuturni temporis morbo afflictam affectamque tandem ex hac humana conuerſatione ſubduxit & eripuit. Morbus fuit hydrops, vt omnes nouimus; qui ſi radices egerit in natura, extirpari ſinè ſingulari ope auxilioque numinis haud poteſt. Itaque poſteaquam hoc malum etiam in Celſiſſima noſtra Domina inualuerat, nullis medicamentis curari, nullis antidotis profligari potuit.

Tentata fuerunt omnia, nec prætermiſſum quicquam, quod ad rem facere videbatur. Verùm nihil profectum, nihil inuentum, quo inueteratum malum à radice reuelli poſſet. Volebat autem cœleſtis Pater hanc ſuam filiam ſub ſchola crucis exerceri, vt per alienum opus, ſuum propriũ, quod bonitatis & miſericordiæ eſt, eò rectiùs & expeditiùs in illa perficeret. Siquidē cùm iudicamur, à Domino corripimur, ne cum mundo hoc pereamus. Neque nouum aut inuſitatum eſt, quòd Dominus electos ſuos ſæpe cum diuturnis morbis conflictari ſinit. Idem accidit Iobo, pietatis

& pa-

& patientiæ exemplari: idē ſancto Regi Aſſæ, idē multis alijs, quorum Euangelica meminit hiſtoria. Et lentis eiuſmodi morbis præparantur pij ad peccata profundiùs agnoſcenda, ad abijciendū calamitoſæ vitæ huius deſiderium, ad appetendam reſolutionem corporis, & emigrationem ex hoc mundo, qui totus in maligno poſitus eſt. Itaque non temerè precamur in formula ſolennium precum: A ſubitanea & improuiſa morte, libera nos Domine.

Quoniam autem morbus per integrum annum octuageſimum nonum ingraueſcebat: Celſitudo ipſius licèt cōſtitutis in aula temporibus Sacramento corporis & ſanguinis Domini Ieſu debita cum deuotione quàm religioſiſſimè vti conſueuiſſet; tamen nouiſſimo aduerſæ ſuæ valetudinis anno frequentiùs etiam, quàm vnquam antehac, eo eſt vſa; nimirum vt aduerſus ſenſum peccati & mortis terrores ſeſe hoc ſacratiſſimo pignore Noui Teſtamenti, ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti, muniret & confirmaret: præmiſſa ſemper humili & verè pia confeſſione peccatorum ſuorum perceptaque viciſſim abſolutione Euangelica, ſeu denunciatione gratuiti fauoris Dei & remiſſionis peccatorum. Et quod hîc prætereundum nequaquam eſt, ſemel atque iterū hoc anno ante ſumptionem cœnæ, ſuam de myſterio cœnæ Dominicæ confeſſionem luculentam edidit; diſertè confirmans, ſe eam ſententiam, quam inde à primis annis ſub inſtitutione paterna didicerit, iudicare verbo Dei conſentaneam, quam etiam nobis Concionatoribus antehac multoties fuerit profeſſa, à qua per Dei gratiam ne tantillum quidem recedere, ſed in eadem ad finem vſque perſeuerare ſensè conſtituerit. Etſi enim myſterij huius profunditatem ratione ſua perſcrutari nequeat; tamen quia verborum Teſtamenti ſenſus ſit planus & perſpi-

cuus,ſe non aliter ea, atque ſonant,accipere, & in iſta ſimplicitate acquieſcere. Simulque à me petijt diſtinctis vicibus(quod norunt perſonæ,quæ actibus illis interfuerũt),vt, ſi ex hac ærumnoſa vita euocaretur,vellem ſibi ſuæ in confeſſione modò dicta conſtantię perſeuerantięq; publicum in concione funebri perhibere teſtimonium. Quia etiam per aduerſam valetudinem conciones in ſacello aulico frequentare poſtremo anno haud poterat,curabat ſibi diebus Dominicis & feriatis ex poſtillis incomparabilis viri Dei, Domini Doctoris Martini Lutheri,priuatim prælegi Euangeliorum & epiſtolarum Dominicalium enarrationem, quam auidiſſimè audiebat,indeque ſuam fidem egregiè confirmabat.

Die 23. Februarij ſub noctem ſenſibiliter intendebat vis morbi,vt colligere promptum foret,inſtare propediem reſolutionem corporis. Factum id eſt ea ipſa nocte, qua cometa non procul à lucidiſſimo Heſpero conſpectus eſt. Ex eo inquam, tempore magis atque magis ingraueſcebat morbus, deficiebant vires,omniaque ad mortem ſpectabant. Nec tamen inter illos dolores vllam impatientiæ ſignificationem edebat, ſed in voluntate Domini ſe plenè acquieſcere dictis factiſque teſtabatur; promiſſiones ex Dei verbo propoſitas ſummo cũ deſiderio excipiebat, annuebat, & vocis aſſenſione comprobabat, ſeque Deo res vniuerſas ſuas commendaſſe,ſuamque voluntatem ipſius clementi arbitrio ſubmittere perſpicuè profitebatur.

Die tertia Martij ad viam illam vniuerſæ carnis ſeſe toto conatu accingens,denuò ſalutari alimonia viuifici corporis precioſiq; ſanguinis Dominici tanquam viatico pręſentiſsimo ſe inſtruendam curauit, quantumuis paucis antè ſeptimanis,octaua nempe Februarij die,eodem Euchariſtię

ſacramento religioſè vſa fuerat. Fideli diligentia ſecum expenderat mandatum ſpiritus ſancti, qui frequentem huius longè ſaluberrimi ſacramenti vſum nobis commendat, quòd ex eo vera fide percepto viua in cunctis aduerſitatibus animiq; perturbationibus conſolatio promanet. Actione ea abſoluta, hanc præclaram vocem edidit: Nun bin Ich allerdings bereit. Paulò pòſt cum illuſtriſsimo marito propè ad dimidiæ horræ ſpacium collocuta, eundem vltimò ſalutatum præpotentis & æterni Dei tutelæ præſidioq; commendauit, rurſumq; memorabili voce teſtata eſt, ſe abdicata omnium rerum humanarum cura nihil aliud expectare, quàm beatam ex hoc ſeculo emigrationem.

Quàm etiam Dominus Celſitudini eius tranquillam & verè beatam benigniſsimè conceſſit. Sequente enim nocte inter crebras conſolationes, quas ex Dei verbo animam agenti proponebam, precationes etiam, quibus Celſitudini eius voce præibam, ipſamet iam fermè ad limen mortis conſiſtens, ſuas ad precādum iungebat & eleuabat manus, & licèt lingua beneficium ſuum negaret; tamen ex euidente manuū iunctura, & gemitibus ab intimis præcordijs ductis animaduerſum luculenter eſt, ipſam in vltimo ſuo agone Deum inclamare pro liberatione diu multúmque expetita: & dicto citiùs inter illas ardentiſſimas preces, morte tranquilla placidaque ſinè vllius perturbationis ſenſu decedens, animam ſuam Deo patri, & filio eius Ieſu Chriſto, ſpirituíque ſancto, cōditori, Redemptori, & ſanctificatori ſuo reddidit, inter exorientis diei quarti, menſis Martii, horam ſecundam & tertiam matutinam: aſſiſtente multisq; cum lachrymis inſpectante ſorore, illuſtriſſima Principe ac Domina, Domina Eliſabetha, inclyti Palatini, Georgii Gu-

ſtaui, lectiſſima ſapientiſſimaque coniuge (cuius Celſitudinem non dubito ſingulari nutu Dei excitatam huc veniſſe, vt ægrotanti morientique ſorori vltima pietatis officia ſolueret) inſpectante item & illachrymante nobilium matronarum ac virginum, aliarumque perſonarum aulicarum, corona; cum eâdem illa nocte, qua rebus humanis exempta eſt, vt & præcedentibus nonnullis, crebra chaſmata incendiaque in aëre ſuperiore apparuiſſent, ſuamque Dominam vix tridui ſpacio nõ abſq; omine vitam alterius ſeculi præceſſiſſent quædã aulicæ perſonæ, quædã verò mortuam eſſent inſecutæ. Et quod negligendum non eſt, vix ante nouem menſes è viuis exceſſerat beatæ noſtræ Landgrauiæ mater exoptatiſſima, Diua ANNA MARIA, Ducis omniũ ætatũ ſeculorumque memoria digniſſimi, Chriſtophori Vuirtembergici, ſerenæ recordationis coniux: eam nõ multò pòſt ſecuta eſt Diua ÆMYLIA, inter filias natu quarta; nũc verò inſecuta filia natu maxima: itidem in Diuarum Heroinarum Catalogum à Deo ipſo relata. O funeſtum & lachrymabile tempus, quod intra tres quadrantes anni vnius tria ſplendidiſſima lumina in vna eademque familia extinxit! O rebus humanis inuidam & inuiſam diem, quæ marito Landgrauio prædilectam coniugem, quæ fratri Vuirtenbergico Heroi, & ſororibus amantiſſimam ſororem, quæ inclytæ Aulæ ſuam præſidem, quæ nobiliſſimo Gynæceo ſuam matrem, quæ miniſtris verbi nutritiam ſuam, pauperibus altricem beneficentiſſimam, miſeris & afflictis ſuam aram, ſuum portum, ſuum aſylum, vniuerſæ ſubditæ genti ſuam Dominam, toti denique regioni huic ſuum illuſtre decus adeóque coronam ſuam eripuit! Hinc meritò luget Princeps, ingemiſcit domus Vuirtembergica, affliɛtantur Aulæ Haſſiacæ, mœret Nobilitas equeſtris, ſqualent Ec-

cleſia-

cleſiarum miniſtri, tota longè latéque Haſſia, & in hac omnes ſinguliq́ue ordines, tam manſuetam, tam ſalutarem, tam clementem beneficámque Dominam multo cum gemitu requirunt & deſiderant. Sit interim hoc in communi luctu commune ſolatium, quòd illam non amiſimus, ſed præmiſimus, in æternam illam donum beatitudinis, in quam ſuo quiſque fidelium præſtituto tempore, vocante & iubente Deo, concedet.

Non diffiteor, potuiſſe nunquam ſatis laudatam Principem ætatis ratione viuere diutiùs: (attigit enim annos quadraginta tres, ſeptimanas ſex, dies itidem ſex) ſed Deo ſecus erat viſum, qui cunctos menſes noſtros & dies in numerato habens, pro arcana ſua ſapientia nouit habétque cauſas, ob quas tantam principem vix ætatis humanæ medium curriculum emenſam ad ſe ex hac turba & colluuione clementer euocare, nobisq́ue nimiùm maturè ſubducere voluerit: potiſſimùm, vt hanc ſibi intimè dilectam animam imminentibus malis eriperet, & quia placuit illa Deo, propter hoc (inquit Liber Sapientiæ) properauit Dominus educere illam è medio iniquitatum. Vt enim non omnes omnium arborum fructus Autumni tempus expectant; ſed quidam etiam inter nobiliſſimos æſtate media ad iuſtam maturitatem proueniunt: ſic quàm plurima præſtantiſſima Dei organa maturitate ſua grauiorem ſenectam anteuertunt, nõnulli etiam electi in ipſo ætatis flore, tanquam verno tempore Deo & Chriſto ſatis ſupérque maturi ſunt, qui cæleſtis regni domicilio inferantur. Ipſi certè Principi piè demortuæ mali nihil accidit. Soluta namque morbo diuturno, cunctiſque malis huius mũdi feliciſſimè defuncta & exempta viuit regnatq́ue in æterna beatitate, gaudióque tanto, quantum nullus vnquam vidit oculus, nulla humana au-

diuit auris, nullius in hac mortalitate cor complecti cogitando, nedum pleno ſenſu percipere valuit. Nunc de vniuerſis ęrumnis, quas perpeſſa eſt, de morte, quam ſuperauit de portis inferiorum, quas Chriſti ope deuicit, ſempiternum longéq; glorioſiſſimum agit triumphum. Nunc verè intelligit, quod adhuc viuens ex Paulo didicerat, omnes huius mundi miſerias, afflictiones, perſecutiones, dolores, tormenta ſuppliciaque, ſi in vnum congerantur, nec pondere, nec magnitudine, nec affectione animorum, nec diuturnitate, multoque minùs immenſa perpetuitatis æternitatiſque mole conferri poſſe. Quantum etiam diſcrimen eſt inter perfectiſſimum Deum & egenas creaturas: tanto tamque immenſo interuallo voluptates omnes, quę ex terrenarum rerum delectatione capiuntur, infra dulcedinem maieſtatemque eius gaudii ſubſidunt, quod ex inenarrabili ſenſu, intuitu & perfruitione ſummi & eminentiſſimi Boni, quod ipſe Deus eſt, percipitur. Illæ namque voluptates rebus creatis ſuperſtructæ ſunt, hæc autem alterius ſeculi beatitas ipſo creatore nititur; illæ circa huius mundi ludicra verſantur, hæc in cœleſtibus fundata eſt; illæ caducæ ſunt, hæc perennis; illæ fluxæ & in ſingulas propè horas mutabiles, hæc viciſſim nullis definita terminis nulliſque ſeculorum finibus circumſcripta eſt; illarum nos aliquandò capit ſatietas, oblectatióque prior in faſtidium conuertitur, huius verò iucũditas ſempiterna eſt, nullius tædii faſtidiiue interuentu contaminabilis; illæ haud raro fœditate ſua expergefactas mortalium conſcientias excruciant, & pœnitudinis aculeum in vulneribus animorum relinquunt, contrà hæc conſcientias electorum in Dei ſinu ſuauiſſimè requieſcentes, abſterſis ab oculis illorum cunctis lachrymis, perpetuo ſenſu gaudii, immortalitatiſque vigore paſcit, reficit,

ficit & recreat. O beatam Principem, quæ ad clariſſimam illam lucem æternitatis eluctata, nunc Deum intuetur facie ad faciem, decertatíque boni certaminis βραβεῖον, coronam iuſticiæ manibus Seruatoris ſui ſibi impoſitam gerit, omni mundano ornatu prorſus infinitis vicibus ſplēdidiorem! O nos econtra calamitoſos, qui adhuc in vaſtiſſimo pelago mundi huius, hinc inde iactamur & circumagimur intérque fluctus tribulationum ad tranquillitatis portum non niſi à longè aſpiramus & anhelamus! Æternum verò miſeros & deploratos, ſi omiſſis conſtantibus bonis, ſectemur euanida, & vnâ cum his perpetuò tandem intereamus! Quod ne fiat, Deum precemur, vt mentes noſtras à nugaciſſimis huius mundi deſiderijs auocatas, benignè flectat ad quærendum ea, quæ ſuprà ſunt, vbi Chriſtus eſt ad dextram Patris, vt quando manifeſtatus fuerit Chriſtus, vita noſtratum & nos cum il lo manifeſtemur in gloria.

Te igitur, æterne Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti toto pectore precamur, vt ſpiritu tuo nos doceas, quòd moriendū nobis ſit, vt ambulemus corde ſapiente. Da nobis cognoſcere Ieſum Chriſtum filium tuum, qui victima factus pro peccatis noſtris eripuit nos è poteſtate tenebrarum, & è manu mortis liberauit eos omnes, qui ſuam in illum fiduciam præſidiumque collocant. Afflictiſſimum quoque Principem noſtrū ſpiritu omnis conſolationis erige & conſolare. Defende illum his turbulentiſſimis temporibus, eodémque bono & ſancto tuo ſpiritu inclina cor eius ad ſalutaria cùm Eccleſiæ tum Reipublicæ conſilia, vt ſub Celſitudinis eius imperio quietam placidamque vitam degamus cum omni pietate & honeſtate. Sed & reliquos illuſtriſſimos Haſſiæ principes, Landgrauiū VVILHELMVM Eccleſię nutritium ſcholæque huius Mecœnatem auguſtiſſimum:

nec

nec non generoſiſſimum filium eius, MAVRITIVM, tum verò & pientiſſimum Landgrauiū GEORGIVM, Dominos noſtros perpetuæ reuerentiæ cultu humiliter obſeruandos, adeóque totam Domum Haſſiæ, & quæ huic tot nominibus affinis eſt, Domum Vuirtembergicam ſingulasque in his familijs columnas; omnes denique Romani Imperij Proceres, potenti tua dextra defende, & largire benigniſſimè, vt ſub illorum adminiſtratione creſcat & illuſtretur gloria nominis tui, ſermo Euangelii currat, conſeruetur ac floreat grata pax & tranquillitas Reipub. Chriſtianę, atque nos tandem abſoluto vitæ huius curſu, cùm gaudio expectemus reſolutionem corporis, eiuſdemque beatam inſtaurationem in nouiſſimo die; vbi te, ô ſanctè Pater, & filium tuum Mundi Redemptorem, in vnitate coæterni & conſubſtantialis ſpiritus, ſinè fine intueamur, laudemus & concelebremus, AMEN.

ELEGIA

ELEGIA FVNEBRIS
IN OBITVM ILLVSTRISSIMAE PRINCIPIS AC DOMINÆ, DOMINÆ HEDWIGIS, ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS AC Domini, Domini LVDOVICI, Haſſorum Landgrauij, Coniugis piè defunctæ 4. die Martij, Anno 1590.

ISAIDES *quondam fidibus cantata canoris*
Degeneris Sauli fata necemq́ dedit:
Sanctus Ioſiam legitur ceciniſſe peremptum
Helchiades, meritum carmina tanta ducem:
Quæ tu, more bono, iam nunc exempla ſecutus
Ægidi, Momos nil vereare tuos:
Et decet & pietas ſimul exigit, inclyta Diuûm
Funera lugubribus condecorare modis:
Quin quemcunq; dolor patriæ triſtantis acerbus
Non mouet, is malus eſt mente, caretq́ fide:
Aſpice qua facie ſedeat gemibunda, duabus
Haßia patronis iam ſpoliata ſuis:
Aſpice quæ dominos ipſos, capita ardua rerum,
Detineat viduo ſollicitudo thoro
Luctus vbiq; : metu templorum fulcra ſacrorum
Squalida ſtant, ſubitò ceu tremefacta Noto.
Oppida cum ſyluis, & agros, Ederamq́ Lanumq́
Principibus videas condoluiſſe ſuis.
Qui dolor eſt tantò gradibus modò pluribus auctus,
Hoc rerum miſero difficiliq́ ſtatu,
Quantò, quam rapuit nuper mors inuida Diuam,
Plura ſuo patriæ funere damna dedit:

Et quantò ſuperas viuens dum duceret auras,
Pluribus eſt animi dotibus vſa ſui
Quid magis addictum recto? quid amantius æqui?
Quid magis in miſeros mite fuiſſe queat?
Præſidium ſeſe, velut eſt Heroïde dignum,
Præſtabat viduis, matris & inſtar erat:
Muneribus pluſquam largis hilarauit egenos
Fructibus haud caſſam teſtificata fidem:
Chriſti fida fuit nutrix: tulit oſcula Chriſto:
Præcipuo cultus fouit honore ſacros.
Adde quod & ſapiens & manſuetudinis vſu
Lucida mens, intra pectora celſa, fuit.
Sæpe ſuis, iuſtas raptus LVDOVICVS *in iras,*
Fulminibus meritos edomiturus erat:
Illa graues animi magni componere motus
Et mollire truces nouerat arte minas:
Quales in æſtiuo flammantem ſidere Solem
Temperat & lenit frigore luna ſuo.
Adde, ſalutifero fruimur quòd lumine, quódq;
Relligio nobis intemerata manet.
Eſt, fateor, Princeps *autor* LVDOVICVS, *at vnà*
Hic etiam laudes obtinet illa ſuas.
Conſtantes ambo, celebres virtutibus ambo
Sunt magno meriti laudis honore coli.
Omnipotens vtinam tenebroſi victor auerni
Talia det populo lumina multa ſuo.

Vvolfgangus Heluicus Vinarienſis
Eccleſiæ prope Marpurgum
Paſtor fecit.

ELE-

ELEGIA ALIA.

Plangite nunc largis queruli ſingultibus Haſſi,
Et madidis, triſtes, ora rigate genis.
Intima funeſto ſuspendite gaudia luctu,
Atro nigreſcat fuſca colore dies.
Occubat Haſſiacum Sidus, tellure recondens
Illuſtre, HEDVVIGIS, *morte necante caput.*
Solue comas, laceraq; ſinus, & pectora tunde,
Et lachymas verſo funde, Elegia, pio.
Anxia luctificas hæc exigit hora Camœnas,
Hic quod habes, verè nomen habere potes.
Funera LVDVICVS *princeps gemebunda, perenni*
Deflet in extremas imbre ruente genas.
Atria triſte ſonant, vox lamentabilis auras
Immutat, querulo conditur axe dies.
Nobilis aula gemit, plangunt iuueneſq; ſeneſq;:
Fœmineumq; genus, virgineuſq; chorus.
Hic non fert viridem, frontem redimita, coronam
Hoc longo incedens Syrmate verrit humum.
Defleo & ipſe ſimul, deflent hæc fata miniſtri,
Immatura pij, ſicut & omen habent.
Flebilis auditur querimonia, & vndiq; luctus:
Conqueritur pauper, Spes cadit ante diem.
Sic chorus Iſacidum matronas lumine caſſas
Fleuit, queîs ſanctè vita peracta fuit.
Fallor? an hanc mortem monſtrârunt omina cœli?
Signaq; ſiderei prodigioſa poli.
Scilicet vt Phœbus radios diſpergat in vmbras
Phœbeq; infeſta cornua luce notet.

Sic micat ætherio iam nunc noua ſtella coruſcans
Axe, ſed & flammas ſplendida ad aſtra trahit.
Ætheris ora flagrat, velut ardens igne caminus,
Inuerſo rerum cardine cuncta ruunt.
Dira fames, bellona ferox, morbusq́ malignus,
Impendent; ſummis terror vbiq́ viris.
Mors rapit & terræ mandat virtutis alumnos,
Hos inter princeps tu veneranda cadis.
Stans verò ad tumulum pietas, audita per auras
Hos iactare fuit, voce gemente, ſonos:
Quis fluctus animi compeſcere poſsit? & hoſtis
Temperet à lachrymis? O lachrymoſa dies!
Plus aloës, quàm mellis habes, abſynthia fundis
Nubila nymboſis imbribus Auſter agis.
Vuirtenbergiacis atauis ſata Principis Haſsi
Splendida pars thalami, conditur heu tumulo.
LVDVICI Haſſorum Ducis inclyta fama decusq́,
Vt flos emoritur, falce metentis, agri.
Deliciæ fugiunt; angunt tua pectora curæ,
Veris & illecebras ſurripit atra dies.
Semina diuini Verbi incorrupta fouebat,
Suggeſti nutrix heu tumulatur humo.
Illa miniſtrorum ter flexa corona bonorum,
Ancora doctrinæ, frangitur ante diem.
Pauper inopsq́ ſuam queritur cecidiſſe ſalutem:
Munifica dextra ſæpe leuabat onus.
Præmia virtutis ſpeculo quaſi certa licebat
Cernere, ſollicitæ mentis aſylon erat.
Signa dabat caſtæ mentis, patiensq́ labores
Pertulit impauido pectore, carne crucem.

Huic viduæ multùm debent, atq; orphana turba,
Hanc norant matrem Xenodochia ſuam.
Sed quid in ambages Syrtes & Syrmata labor?
Ingenij vena deficiente mea.
At generoſe animi fluctus componito, Princeps,
Et deſiderij ſupprime vota pij.
Tendimus ad ſuperos, cœleſtem quærimus aulam,
Hæc ſi vita bono fine peracta, ſat eſt.
Perſonat arcu mors, & ineuitabile telum
Mortales ſimili conditione ferit.
Non ſolers medicina habet, inuida ſpicula mortis
Quo tollat, quamuis tollere multa ſolet.
Non Atlantiadis gladius, non Palladis ægis,
Non claua Alcidæ, non cataphractus eques.
Non Arabum Gazæ, non quid Pactolus & Hermus
Eructant; mortis vulnera dira leuant.
O hominum vaſana lues, ô pectora cæca,
In latebras mundi quid cecidiſſe iuuat!
Vita breuis reſtat, volucriq; ſimillima ſomno:
Decurrunt anni more fluentis aquæ.
Vt roſa manè nitens poſt Solis aduritur æſtu:
Talis vita hominis, floſq; vigorq; breuis.
Liquitur vt fumus, faciles & tranſit in auras,
Labitur vt ſermo, pennaq; vita fugit.
Sin viuas lætus, bis ſeptem luſtra vel octo,
Eſt vita infelix, eſt labor atq; dolor.
Si tibi Mathuſaleth ſenium, ſi mille decembres
Contingant, tamen eſt, nil niſi triſte mori.
Cauſa latet multos, multiq; inquirere nolunt,
At cauſa in promptu eſt: ira furorq; Dei.

Crimina noſtra Deum lædunt, vt puniat illa,
Inuitum irritant crimina noſtra Deum.
Præmia conſequimur, capimus ſtipendia mortis,
Mors vltrix, centum pullulat, hydra, malis.
Cui grauis ira Dei nota eſt æſtusq́ue furoris?
Cui validæ vires, iuſtáq́ue iudicia?
Tot poſt ærumnas, tot poſt incommoda vitæ,
Quæ perferre tamen crimina noſtra iubent.
Nulla Salus nobis in te niſi Chriſte parata,
Nulla Salus nobis, te niſi dante, venit.
Sanguine das vitam, tu ſanguine deſtruis orcum,
Spicula credenti nulla nocere queunt.
Si mors diſſoluat nutantia vincula mentis,
Obſequium Corpus, mens petit aſtra, facit.
Hæc vbi perpetuò lætans pia turba triumphat.
Et Chriſti laudes omnia ſecla ſonant.
Credidit hæc animo quondam illuſtriſſima Princeps
HEDVVIGIS *ſemper, non dubitante fide.*
Nam licèt omnipotens ipſi loca ſumma locârat
Diuinæ agnouit ſic bonitatis opus,
Indos vt lapides auroq́ue monilia clara
Non niſi ſint mundi flebile ferret onus.
Non immorigeram Domino ſe præbuit vnquam,
Suſtulit & Chriſti cum grauitate iugum.
Sub cruce vera fides vicit, patientia vicit.
Victa licèt telis, mors truculenta, tuis.
Sed non tota tamen victa eſt, Ius corporis huius
Parte aliqua tantùm, parta ſeuera tenet.
Nam piè anhelantem ad cœleſtia gaudia Chriſtus
Suſcipit, ac animæ vincula morte leuat.

Nos mandamus humo ſanctum & lacrimabile funus,
Supremas agimus corporis exequias.
Depoſitum Chriſtus ſeruabit, cætera tellus,
Angelico donec clanget ab ore tuba.
Tunc æterna Deus ſpirantes gaudia partes
Coniunget, cernent lumina clara Deum.
Nunc expectamus noſtra quoq; parte ſalutem
Signantes tali ſtrata ſepulcra pede:
LVDVICI HEDVVIGIS *Coniux pia Principis Haſſi,*
VVIRTEMBERGIACO *ſtemmate creta ducum.*
Hac requieſcit humo, ſed corpore, Spiritus, acri
Cum deſiderio, cœlica regna tenet,

Daniel Coruinus, Eccleſiæ Broms-kirchenſis Paſtor vltimæ pietatis & honoris ergo fecit.

ILLV-

Προσωποποιΐα

ILLVSTRISSIMÆ PRINCIPIS ET DOMINAE, D. HEDVVIGIS, ILLVSTRISSIMI (piæ memoriæ) PRINcipis ac Domini, D. CHRISTOPHORI, Ducis Wirtembergici & Tecci, &c. filiæ, conſolantis

ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM ET DOMINVM, D. LVDOVICVM, HASSIAE LANDGRAVIVM, &c. Coniugem ſuum mœſtiſſimum.

FATA *quid, ô Coniunx, amiſſæ Coniugis alto*
Tam gemitu defles? cur ſinè fine doles?
Quid prodeſt nimiũ querulis mœroribus angi?
Quid manes planctu ſollicitare iuuat?
Seu fulgens croceis Aurora cubilibus exit,
Seu feſſos Titan gurgite tingit equos.
Laude ſua dignus dolor eſt, quem temperat ordo
Et modus: at nimius commouet aſtra dolor.
Deſine tabificis vitam exanimare querelis,
Affectusq́; pÿ contrahe vela precor.
Non obij, *ſed tantùm* abij: *quia rector Olympi*
Noſtra à conſpectu ſubtrahit ora tuo.
Qui pater ætherius ſociam vitæq́; toriq́;
Me dedit, abripuit, care marite, tibi.

Omnia

Omnia ſunt hominum patienti mente ferenda,
Quæ luctu reddi non leuiora queunt.
Non eſt cuiuſuis, iacturam & triſtia damna
Connubij infracto vultu animoq; pati.
Inprimis ſi ſancta fides, amor vnus, & vna
Mens gemino geminos ſuaſit amare ſinu.
At tu forti animo, Princeps *fortiſſime, ſortem*
Aduerſam & caſus vince ferendo graues.
Non etenim gelidas fugit mea vita ſub vmbras;
Sed ſubijt nitidi flammea tecta poli.
Quà dulci ambroſia paſcor: quà corda piorum
Sanctus inextincta luce ſerenat amor.
Hìc pax, hìc requies, hìc gaudia vera triumphant:
Exulat hinc mæror, mortis imago, lues.
Siſte igitur nimias Coniunx LVDOVICE *querelas:*
Sit modus in gemitu: viue valeq; Deo.
Mors certò ſua quemq; manet: ſemel omnibus vna
Eſt calcanda via, hæc meta terenda ſemel.
Hac Patres, Reges, pariterq; iuere Prophetæ:
Hæc etiam nobis meta terenda datur.
Lamentis pretióue nequit mors aſpera flecti,
Nec ſe terreri Marte vel arte ſinit.
Quin Princeps LVDOVICE *mihi gratare fruenti*
Cæleſtis regni nobiliore domo.
Non ego ſi poſſem tellure reſurgere rupta,
Optarem reddi, ſordide munde, tibi.
Nam quid in immundo mundo eſt, niſi flebilis angor,
Et labor & crucians anxia corda dolor?
Exulat alma Charis, Virtus, Concordia, Candor,
Sobrietas, verum, relligioſa fides,

Graſſatur feritas, vitium, diſcordia, fucus,
Ebrietas, falſum, perfidiaq́; ſcelus.
Nunc homines triſti exagitat Bellona flagello,
Nunc vrbes violat perniciosa lues.
Mox iterum vel inops inopes annona moleſtat,
Vel fremitus diros ſors furibunda tonat.
Præcipuè Inferni Rex, Mundus, & improba carnis
Luxuries Sanctis horrida bella mouent.
Hos contra vigilare omnes decet acriter hoſtes,
Nè victi ad ſtygias præcipitentur aquas.
Pugnaui in vita, vici, palmaq́; coronam
Auſpicio Chriſti præſidioq́; tuli.
Hinc velut emeritam rude me donauit, & alma
Conceſsit ſuperum Rex mihi pace frui.
Viuo equidem curarum exors, viuo addita turmis
Aligeris, viuo non moritura Deo.
Oſſa licet terræ exiguis condantur arenis;
Mens tamen æternæ gaudia lucis agit:
Qualia non oculus vidit, non audijt auris,
Non cor percepit, nec dare lingua poteſt.
Ergò ſalutares obitus deplangere noli
Coniugis, at fletus contrahe vela tui.
Tempus erit, quando tibi ego cœleſtibus oris
Reddar, vbi lituus ſigna ſonosq́; dabit.
Dextera tum dextræ iungetur, & ardor ouantes
Mutuus excipiet, gloria, vita, ſalus.
Interea lacrymas cohibe, funeſtaq́; ſortis
Damna tuæ noſtra ſorte, marite, leua.
Vive memor lethi: pia ſit tibi cura clientum:
Sit tibi commiſſus Relligionis honos.

Te duce

Te duce Cattorum ſurgat ſors, gloria, nomen;
Tuq; diu vt valeas, VIVE VALEQ; DEO. &c.

EPITAPHIVM.

HIC cubat HEDVVIGIS LVDOVICI *regia* CONIVX
LANDGRAVII, *Haſſorum gloria, fama, decus.*
Hanc genuit natam Dux Vvirtembergicus *olim.*
Qui blandum à Chriſti *nomine nomen habet.*
Defunctam luget querulo mœrore maritus,
Dum miſer aſpectat pro thalamo tumulum.
Luſtra nouena ferè tranſegerat inclyta Princeps,
Clauſit vt extremo fata ſuprema die.
In vita fidei clypeo munita beatæ,
Vixit amata DEO, *vixit amata viro.*
Pauperibus columen, viduis ſolamen egenis,
Confugium templis, præſidiumq; ſcholis.
Cuius lingua dolis, frons aſperitate, notando
Vita omnis caruit crimine, felle iecur.
Aduerſis non fracta fuit, non ebria dulci
Fortuna faſtum corde oculiſue tulit.
Sed confiſa DEO *ſortem tolerauit vtramq;,*
Et Domini meminit ſub cruce iuſſa ſequi.
Hinc ſuperis immixta choris cœleſte ſacrarum
Carpit opum fœnus, *non leue* funus *agit.*
Membra quidem triſti tumulo depoſta quieſcunt,
At mens ſtellantis viuit in arce poli.

Diſce mori, quicunque viges, quicunque ſuperbis
    Aut genere aut forma. Mors ſua quemque manet.
Mors regum aërias turres, inopumq; tabernas
    Pulſat, & æquali ſingula falce metit.
Felix qui ſpreta morte ætheris expetit aulam:
    Et fixam in Chriſto ſpemq; fidemq; tenet.

DISTICHON CHRONOGRAPHICVM CONTINENS ANNI NVMErum & Zodiaci ſignum obitus Illuſtriſſimæ Principis ac Dominæ, Dominæ HEDVVIGIS, Haſſiæ Landgrauiæ, &c.

OCCIDIt HassIacIs PrInCeps HeDVVIgIs In orIs,
    Vt SoL In properIs pIſCIbVs Vrſit Iter.

ALIVD DISTICHON COMPREhendens Annum, Menſem & Diem obitus eiuſdem.

HorrIfIco MartIs qVartI hIC eXtInCta fVrore
    HeroIna CVbat: ſpIrItVs aſtra CoLIt.

M. Georgius Meiſnerus
Lubecenſis Saxo F.

ΕΛΕ-

ΕΛΕΓΙΑ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

IN OBITVM ILLV-STRSISSIMAE PRINCIPIS AC DO-MINÆ, DOMINÆ HEDWIGÆ, EX IL-LVSTRISSIMA DVCVM WIRTENBERGENSIVM

ſtirpe oriundæ: Illuſtriſsimi ac Chriſtianiſsimi Principis LVDOVICI, Landgrauij Haſsiæ, &c. longè chariſsimæ Coniugis; quæ piè in Domino obijt die 4. Martij, Anno 1590.

HASSIA lætitiæ feſtiuas exue veſtes,
Et triſtem caſum plangere diſce tuum.
Nempe tibi magnum portendunt Chaſmata luctum,
Nocturno infauſto hoc tempore viſa polo.
Nam tua diſceſsit PRINCEPS *materq; benigna*
HEDVVIG, *Haſsiacæ gloria ſumma domus.*
Quæ, moderante DEO, *præcelſo è ſtemmate creta*
Virtenbergiaco de patre nata Duce,
Imbibit à teneris ſanctæ pietatis amorem,
Cognoſcens vera Religione Deum.
Æmula maiorum probitas fulgebat in illa,
Et variè ornabat membra tenella Charis.
Ætatis curſum comitata eſt inclyta virtus,
Gratior vnde homini, gratior vnde Deo.
Quod cùm LVDVICVS *Princeps fortiſsimus heros*
Perfugium populi præſidiumq; ſui,
Cerneret, & miras generoſo in corpore dotes
Conſpiceret, verè tu mea, dixit, eris.

Illa dignus erat nulli virtute ſecundus:
Tamq́ illa illuſtri Principe *digna fuit.*
Mutuus vnde & amor pia pectora pulſat vtrinq́,
Quod ſummæ ſtirpis ſplendor vterq́ foret.
Conſilium placuit præluſtri vtriuſq́ parenti,
Firmius vt fieret fœdus amicitiæ.
Numine propitio ſociantur fœdere ſancto,
Cattorum ô celebris gloria quanta domus!
Illius aduentu tota Haſſia penè triumphat:
Muſæ gaudentes carmina læta canunt.
Sic ſibi gratantes Dominam virtute nitentem,
Quæ genti & ſtudijs commoda multa ferat.
Subiectos populos illa eſt amplexa viciſſim,
Omnibus & facili pro bonitate fauet.
Sinceram illuſtres quam defendere parentes,
Conſtanter ſeruat pectore & ore fidem.
Lectio quam Verbi & meditatio firmat & vſus
Cœnæ, quîs ratio ſumma ſalutis ineſt.
Proxima cura illi eſt illuſtrior ipſe maritus,
Cui quàm chara fuit? dicere nemo poteſt.
Cura domus illi paradiſi erat inſtar amœnæ,
Sedula diuina hanc ornat & auget ope.
Et labor & Domini ſolius gratia ditat,
Si comites habeat vota preceſq́ labor.
Quid de Presbyteris referam, qui oracula Chriſti
Cum Zelo & vera dexteritate docent?
His ſua munifica præbet ſtipendia dextra,
Hos animæ vigiles nutrit, honorat, amat.
Afflictis, viduis, ægris, in carcere vinctis,
Omnibus hæc matris præſtitit officium.

Quid

Quid multis? fuit hæc viua virtutis imago,
Mathuſalæ longos viuere digna dies.
Felicem ô Dominum LVDVICVM Principe *tanta*
Viva, parte ſui nobiliore thori.
Fortunam aſt ſubitò ſubuertunt inuida fata,
Læticiaq́; locum luctus acerbus habet.
Inualuit quoniam per viſcera membraq́; morbus,
Carniuoro ſenſim ſingula dente terens.
Pæonia quamuis non deeſſent arte periti:
Nihil iuuiſſe tamen pharmaca cuncta queunt,
(Scilicet eſt nulla morbus medicabilis arte
Fatalis, docta hoc plus valet arte malum)
Donec mutaret vitam cum morte perennem.
Sic varias adfert ſors inimica vices.
Sic mors eſt lucrum, ſic funus fœnus habendum,
Queis pia defunctis vita peracta fuit.
At lacrymoſa dies piceis obducta tenebris,
Qua Cattûm decus & ſtella coruſca cadit.
Principis hinc igitur LVDVICI *nobile pectus*
Comprimitur, meritò & vulnera magna dolet.
Nobilium, procerum cætus flent, veſtibus atris
Induti, vt ſimiles ſint dolor atq; color.
Pieriaq́; madent lacrymarum flumine Muſæ,
Quòd nutrice pia iam careant Domina.
Singula quid memorem? plorant hanc ſummus & imus,
Doctus & indoctus, ſexus vterq; ſimul.
Optime ſed quamuis Princeps *per magna doloris*
Cauſſa ſit in promptu ſat manifeſta tibi:
Siſte tamen lacrymas, planctus moderator habenas,
Efficit immodicus plurima damna dolor.

Scilicet hic vitam ſenſim abbreuiare, necémq;
Ferre ſolet, quare hunc reÿce, linque, fuge.
Magnum hoc ſolamen dextrè perpendere oportet,
Erigere vt tandem pectora mæſta queas:
Conſtituit Dominus quòd metam cuiq; dierum,
Quam quis viuendo tranſiliÿſſe nequit.
Quin etiam voluit noſtros numerare capillos,
Eius & arbitrio viuimus & morimur.
Hæc etiam magna eſt, Princeps, *medicina doloris,*
Coniunx luce tibi clarior illa magis,
Quòd poſtquam tincta eſt ſancta Baptiſmatis vnda,
Creuerit in cultu notitiaq; Dei.
Quòd licèt innumeris fuerat concuſſa procellis:
Non tamen à vera eſt naufraga facta fide.
Quòd viuæ fidei fructus declarat abunde,
Ordine quem ſolum pagina ſacra docet.
Eius quòd fuerat Confeſſio ſemper aperta
In Chriſtum ſolida proficiente fide.
Quòd ſponte hæc voluit Mundana relinquere cuncta,
Conſpectu & Chriſti ritè ſoluta frui.
Confeſſa eſt crebrò ſumpſitq; viatica vitæ,
Vt ſic immunis tutáq; ab hoſte foret.
Nec detorquebat Verborum in fœdere ſenſum,
Factitat vt nimium turba quieta minus:
Sed veluti ſoboles chari pia iuſta parentis
Audit, & audita in ſimplice corde tenet:
Sic illa & nunquam dubitauit credere Chriſto,
Qui verbis iuſsit pondus ineſſe ſuis.
Vtq; alios inter doctiſsimus Hunnius audit,
Devota hac voluit ſimplicitate mori.

Quòd

Quòd moriens iunctis ſic dixit ad æthera palmis:
Suſcipe ſpiramen iam bone Chriſte meum.
Felices verè atq; ex omni parte beati,
Qui vitam in Domino ſic poſuêre ſuam.
Sæpius hæc repetas decet, illuſtriſsime Princeps,
Conſilium vt videas propoſitumq́; Dei.
Nempe quòd ereptam nobis mortalibus illam
Transuehat ad ſuperos Angelicosq́; choros.
Pone igitur fletum, fortemq́; recollige mentem,
Sit nobis luctus triſticiaq́; modus.
Sit tibi Relligio cordi, doctæq́; Camenæ:
His quoq; ſacratos paſce, tuere, foue.
Te agnoſcat Chriſti patronum Eccleſia promptum:
Compatiens miſeris ſit tua larga manus.
Et quamuis ſæui feriant tua carbaſa venti:
Ancora firma tibi ſpesq́; fidesq́; ſient.
Sic poteris tandem tranquillum attingere portum,
HEDVVIG *quo fruitur libera, læta Deo.*
O Deus omnipotens fons & bonitatis origo,
Qui mœſtis ſemper mitis adeſſe ſoles:
Aſpice LVDVICVM *hîc onere atq; labore gementem,*
Haſsiacamq; diu protege quæſo domum.

Iohannes Erici Salemontanus
Suecus, SS. Theologiæ
ſtudioſus.

Διαλογισμὸς ἐπικήδειος.

ΕΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΙΟΤΑΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΔΟΣ ΕΔΒΙΓΗΣ,

τῆς, τοῦ εὐγενεστάτου, γενναιοτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἡγεμόνος καὶ κυρίου, κυρίου ΛΟΥΔΟΙΚΟΥ, Λανδγραβίου ἐν τῇ Ἀσσάδι, κυρίου τῆς Κατλιμελιβόκου, τῆς Δίτζ, τῆς Αἰγοπόλεως καὶ τῆς Νιδδᾶ, αὐτοῦ μειλιχωτάτου καὶ φιλτάτου: γυναικὸς προσφιλεστάτης, ἐν θεῷ τῇ τετάρτῃ ἱσταμένου μηνὸς μουνυχιῶνος ἢ μαρτίου, τῷ ἔτει τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους λυτρώσεως, α. φ ϟ, θανούσης, ϗ λ.

ΗΓΕΜΟΝΙΣ.

ΟΣΤΙΣ ἔχεις θυμὸν ταλασίφρονα δεῦρ' ἀφίκανε
Καὶ τούτου τύμβου φράζεο χρυσᾶ ἔπη.
Αὐτὴ ἐγώ, πολλῶν ἄλλων περ οὖσα γυναικῶν,
ἘΔΒΙΓΑ τύμβον ἔχω ἐνθάδε ἀκρότατον.
Μοὶ δέμας αὐτὸς ἔδωκε θεός, ψυχήν τε γένος τε,
Μοὶ βασιλευέμεναι δῶκε θεὸς γενετήρ.
Μοῦ νόον ἠδ' ἀρχὴν πλείστην θεὸς αὐτὸς ἀπηύρα,
Αὐτὸς ἀπηύρα ἐμοῦ τὴν βασίλειαν ἐμήν.
Οὐδὲ ἀεικὲς ἔφυ, (τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον,)
Αὐτὸς ἔδωκε ἐμοί, αὐτὸς ἀπηύρα ἐμοί.
ΤΟΥ ΛΟΔΟΪΚΟΥ ἦν ἄλοχος τῆς Ἀσσάδος ἀρχοῦ
Πάσης, τῷ τε θεῷ τοῖς τε βροτοῖσι φίλου.
Ὠφελίμη οἱ ἦν εἰδυῖα δήνεα κεδνά,
Αἰδοίη οἱ ἦν τῇ φιλότητι ἀεί.

Ἀστάδι πάσῃ ἔην τιμὴ καὶ ἔρκος ἔγωγε,
Τόν τε θεὸν πεφίληκ᾽ ἐκ κραδίης καθαρῆς.
Αἰνῶς ἔγωγε ἔην κλεινὴ, δυνάμει τε μεγίστῃ,
Τοῖσι πένησι ἔδων ἄρμενα πάντα βίου.
Ἄλγεσιν ἐν πᾶσιν καὶ θυμοβόροισι μερίμνης,
Σεμνολόγουν καθαρῶς παμμεδέοντα θεόν.
Οὐδένυ λυγρὸν ἐμοὶ τάδε ἤρκεσε πάντα ὄλεθρον,
Ἀλλὰ ὅμως κρατερὴ μοῖρα κίχανεν ἐμέ.
Οὐκ ἔτι εἶδον ἐμῆς γαστρὸς πολυήρατα τέκνα,
Ὅτται δαμνῶμαι τῷ θανάτῳ κρυερῷ.
Οὐδέ γε τοῦτο ἐμοὶ τίκτει γόον, αὐτὰρ ἐκεῖνο,
Ὅττι ἄμετρον ἔχει πένθος ἐμεῖο πόσιν.
Ἤδη ἐμεῖο ἔβη ψυχὴ εἰς οὐρανὸν εὐρὺν
Καὶ κλήρου μετέχει ἀϊδίοιο βίου.
Ἐνθάδε μὲν κατακειθμεῖται πᾶσιν μακάρεσσιν,
Πανδύνατον χαίρει εἰσανιδοῦσα θεόν.

Ἡγεμών.

Εἴ τι ἔοικε δόμεν λύτρον θνητῶν ὑπὲρ ἀνδρῶν
Ἠδ᾽ αὐτοὺς λῦσαι ἐκ θανάτοιο πεδῶν.
Νημερτέως σε λύοιμι ἀπὸ κρατεροῦ θανάτοιο,
Σοῦ ὑπὲρ ἀργυρείου πλεῖστα τάλαντα δοίην.
Ἀλλ᾽ οὔπως μὲν ἔοικε τανηλεγέος θανάτοιο
Ἐκλύσειν ἄνδρας χρυσῷ ἐπιχθονίους.
Τοῦτο δὲ (οἷον ἐμόν γε μένος) ποιήσω ἑκοντὶ,
Ὄφρα σὺ ζώησῃς ἀθάνατος κλέεϊ.
Ἐς χρόνον ἀΐδιόν σευ μνήσομαι ἀχνύμενος κῆρ
Ἄλγεα πλεῖστα ἔχων, δάκρυα πλεῖστα λιβών.

Ἡγεμονίς.

Παῦε φίλιστε πόσις κλαυθμοῖο, γόοιο τε σοῖο
　　Κῆρα μέλαιναν ἐμὴν παῦε φίλιστε γοᾷν.
Οὐ γὰρ ἔοικε βροτῷ μέλανος θανάτοιο ἀλύξαι
　　Κῆρα κακὴν, αὐτὰρ πάντες ἔασι βροτοί.
Κηρὶ κακῇ μέλανος θανάτου ὑπὸ, οὕνεκ' ἄμαρτον,
　　Ἢ νέος ἠὲ γέρων ἠὲ μέσος τις ἀνήρ.
Παῦε φίλιστε πόσις, ἵνα μὴ κρατερ' ἄλγε' ἐπισπᾷς,
　　Κηδοσύνην τε ὁμῶς τῇς φρεσὶ οὐλομένην.
Ὅττι ἀπηύρα ἐμεῖο βίου θεὸς αὐτογενέθλης
　　Τοῦτο τεῷ βιοτῇ πρὸς θεὸς ἦσε ἄναξ.

Ἡγεμών.

Εὔχομαι ὡς κούφη σε χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει
　　Ἤπις ἔνερθα χρόνου ἀξίη ἀϊδίου.
Ἀϊδίης τε χαρᾶς ἀπόνηαι πνεύματι θείῳ
　　Εἰσανιδὼν ἁγίους εἰσανιδών τε θεόν.

Ἡγεμονίς.

Εὔχομαι ὡς δηρὸν τὸν σείελον ἠδὲ σελήνην
　　Ἄστρα τε, τὰ συνέχει οὐρανὸς εὐρὺς, ὁρᾷς,
Σόν τε ὁρᾷς λαὸν σόον ἔμμεναι οὐδ' ἀπολέσθαι
　　Σοὶ πείθοντα ἀεὶ ἠδὲ διδόντα κλέος.
Θαρσαλέως ψυχὴν παρέχω θεῷ ὑψιμέδοντι,
　　Ἐλπόμενος κείνου υἱὸν ἀρωγὸν ἐμοί.
Πιστοσύνῃ πίσυνος εἰν ἱρῷ πνεύματι θνήσκω,
　　Ἐλπόμενος Χριστὸν ἤπιον εἶναι ἐμοί.

Zacharias Palthenius Fridbergenſis, natu tertius, Philoſophiæ & græcæ linguæ ſtudioſus F.

ALIVD.

ALIVD.

HEDVIGA, *quæ fuerat longa digniſsima vita,*
Occidit è noſtro fœmina rapta choro.
Sed comes æthereæ iam viuit iuncta coronæ,
Iamq́ue videt Sanctos, iamq́ue Deum propiùs.
Æternam famam in terris, laudemq́ue decusq́ue,
Mortua ſit quamuis, tempus in omne gerit.

ἘΠΙΚΗΔΙΟΝ ΤΑΥΤΗΣ ἘΚΕΙΝΗΣ ΤΗΣ ἙΔΒΙΓΗΣ, ἩΓΕΜΟνίδος Γυιρτενπυργείνης, ΛΟΥΔΟΙΚΟΥ, τοῦ τῶν Κάττων Λανδγραβίου λαμπροτάτου, κτλ. ἀλόχου, ἧς μνήμη ἐστὶν ἐν τοῖς ἁγίοις, πολυφιλτάτης.

Τύμβος ὅδ' ἙΔΒΙΓΗΣ νεκρὸν δέμας αὐτὸ κατείρ-
Γυιρτενπυργιακοῦ ἡ πολ' ἔρεισμα γένους. (γει,
Ἣ ζῶσα ἦν ἄλοχος ΛΟΔΟΪΚΟΥ ἀρίστη
Λαμπροτάτου, χριστῷ ἠδὲ βροτοῖσι φίλη.
Τὸν βίον εὐτάκτως διάγειν, θεὸν ἀστεροποιτὴν
Γινώσκειν ἔμαθεν κ' ἐκ κραδίης φιλέειν.
Πάντοτε ὠφέλεεν πάντας, χήρας τε πενιχρούς,
Οὗ διά ἐστι μέγας μισθὸς ἐν οὐρανίοις.
Σῶμ' οὖν κἂν εἷλεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή·
Ψυχὴ ὅμως ζώει δώμασ' ἐν αἰθερίοις.
Ποῦ βιοτεύει ἀεὶ τοῖς Ἀγγελικοῖσι μιγεῖσα
Πνεύμασι τῆς ζωῆς δῶρα λαβοῦσα καλά.

Iacobus Myccius Neomorſchenſis Cattus Helenopoli F.

FRANCOFVRTI
AD MOENVM, EX-
CVDEBAT IOANNES
SPIES.

M. D. XC.